

Adam BARTNICKI¹

WYKORZYSTANIE PODODDZIAŁÓW INŻYNIERYJNYCH SIŁ ZBROJNYCH RP W LOGISTYCZNYM ZABEZPIECZENIU SYTUACJI KRYZYSOWYCH

W referacie przedstawiono problematykę użycia sił i środków w sytuacjach kryzysowych. Skupiono się nad możliwością wykorzystania pododdziałów sił zbrojnych RP w zadaniach niesienia pomocy poszkodowanym w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych. Przedstawiono strukturę batalionów ratownictwa inżynierskiego, stawiane im zadania w sytuacjach kryzysowych i podjęto problematykę ich wyposażenia w sprzęt specjalistyczny.

ENGINEERING UNITS OF POLISH ARMED FORCES IN LOGISTIC SUPPORT OF CRISIS SITUATIONS

This paper presents the problem of using forces and resources in crisis situations. It is focused on the potential use of sub-units of the Polish armed forces while helping victims of disasters. It also presents the structure of rescue engineer battalions, the tasks assigned to them in crisis situation, and the issues concerning their specialist equipment.

1. WPROWADZENIE

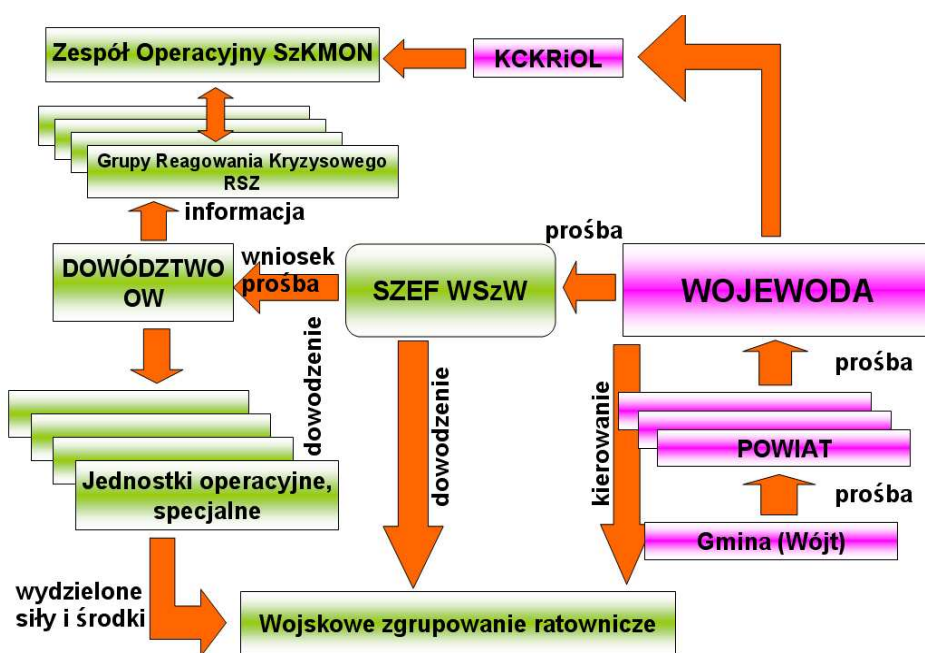
Destrukcyjny charakter klęsk żywiołowych, spustoszenia i zniszczenia jakie niosą ze sobą, proces usuwania i likwidacji ich skutków, w czasie ostatnich wydarzeń w naszym kraju, nabiera szczególnego znaczenia. W wyniku kolejnej powodzi, która przeszła przez tereny Polski, zniszczeniu uległy między innymi drogowe ciągi komunikacyjne, przeprawy mostowe, wały przeciwpowodziowe, domostwa, obiekty użyteczności publicznej, zalane zostały olbrzymie obszary pól uprawnych i tereny zurbanizowane. Odcięte od świata zostały miasta i wioski, a jedynym sposobem dotarcia do powodziń były niejednokrotnie środki pływające, których nasycenie na terenie kraju jest dalece niewystarczające w obliczu tego typu klęsk żywiołowych.

Zadania logistycznego zabezpieczenia działań związanych z niesieniem pomocy poszkodowanym w wyniku klęsk żywiołowych, jak również likwidacją ich skutków, a także zapobieganiem rozprzestrzeniania się zjawiska, spoczywają zarówno na służbach cywilnych jak i wojskowych. Możliwość użycia pododdziałów sił zbrojnych RP w

---

¹ Wojskowa Akademia Techniczna

sytuacjach kryzysowych niemilitarnych, gdy użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub może okazać się niewystarczające, normują stosowne przepisy i rozporządzenia, zgodnie z którymi wojewoda województwa objętego stanem klęski żywiołowej zwraca się z wnioskiem do Ministra Obrony Narodowej za pośrednictwem Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego o wydzielenie stosownych sił i środków ze struktur sił zbrojnych do walki z żywiołem [5] (rys.1).

Rys. 1. Struktura zarządzania w sytuacjach kryzysowych [3]

Zgodnie z w/w ustawą w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego mogą uczestniczyć oddziały Sił Zbrojnych, stosownie do ich przygotowania specjalistycznego, zgodnie z wojewódzkim planem zarządzania kryzysowego. Do zadań tych należy:

- współdziałanie w monitorowaniu zagrożeń;
- wykonywanie zadań związanych z oceną skutków zjawisk zaistniałych na obszarze występowania zagrożeń;
- wykonywanie zadań poszukiwawczo-ratowniczych;
- ewakuowanie poszkodowanej ludności i mienia;
- wykonywanie zadań mających na celu przygotowanie warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności w wyznaczonych miejscach;
- współdziałanie w ochronie mienia pozostawionego na obszarze występowania zagrożeń;
- izolowanie obszaru występowania zagrożeń lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej;

- wykonywanie prac zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagrożonych obiektach budowlanych i zabytkach;
- prowadzenie prac wymagających użycia specjalistycznego sprzętu technicznego lub materiałów wybuchowych będących w zasobach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- usuwanie materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwianie, z wykorzystaniem sił i środków będących na wyposażeniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- likwidowanie skażeń chemicznych oraz skażeń i zakażeń biologicznych;
- usuwanie skażeń promieniotwórczych;
- wykonywanie zadań związanych z naprawą i odbudową infrastruktury technicznej;
- współdziałanie w zapewnieniu przejeźdności szlaków komunikacyjnych;
- udzielanie pomocy medycznej i wykonywanie zadań sanitarnohigienicznych i przeciwepidemicznych;

Należy uzmysłowić sobie fakt, iż zadania logistycznego zabezpieczenia działań w sytuacjach kryzysowych są prowadzone pod presją wywołaną m. in. rozprzestrzenianiem się zagrożenia, ryzykiem utraty zdrowia bądź życia, czasem czy oczekiwaniami ludności poszkodowanej. Zatem prowadzenie działań w tak specyficznych warunkach musi się opierać na zastosowaniu zarówno dalece wyspecjalizowanego sprzętu, maszyn i urządzeń, a także właściwie wyszkolonego personelu. Najbardziej istotnymi ze względu na sytuacje kryzysowe procesami logistycznymi będą: wykorzystanie infrastruktury, likwidacja zniszczeń i jej odbudowa, opieka medyczna, zaopatrywanie w środki techniczne i materiałowe, użytkowanie urządzeń technicznych oraz transport [2].

Rozpoznanie najistotniejszych przyczyn powstawania zagrożeń, określenie sił i środków koniecznych do wykonania zadań stawianych jednostkom ratowniczym, odpowiednie zabezpieczenie logistyczne pozwolą na skuteczne przeciwdziałanie skutkom występowania tego typu zdarzeń, których destrukcyjne działanie może nieść ze sobą znaczne straty na wielu płaszczyznach i w długich okresach czasu.

2. SYTUACJA KRYZYSOWA – POJĘCIA PODSTAWOWE

Termin kryzys pochodzi z greckiego krino i oznacza wybór, decydowanie, zmaganie się, walkę, w której konieczne jest działanie pod presją czasu. Kryzys (crisis w języku angielskim) poszerza znaczenie o takie cechy, jak nagłość, urazowość i subiektywne konsekwencje urazu w postaci przeżyć negatywnych.

Zarządzanie kryzysowe - to uporządkowana działalność polegająca na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym lub przejmowaniu nad nimi kontroli i kształtowaniu ich przebiegu w drodze zaplanowanych działań oraz na odtworzeniu zasobów lub przywróceniu im ich pierwotnego charakteru.

Sytuacja kryzysowa – to stan narastającej destabilizacji powodujący intensywne, trwałe i długofalowe pogorszenie funkcjonowania społeczeństwa i państwa. Charakteryzuje się eskalacją zagrożenia, utratą kontroli nad ograniczaniem skutków zdarzenia (sytuacji kryzysowej) przez poszczególne służby, inspekcje lub strażę. Sytuacja taka, może również, powodować ujemne skutki w gospodarce a także może mieć wpływ na stosunki zagraniczne.

Reagowanie kryzysowe – to bieżące działania służb ratowniczych na wszelkie zdarzenia -zagrożające zdrowiu i życiu obywateli lub środowisku - zmierzające do

ograniczenia lub zlikwidowania ich skutków oraz niesienia pomocy poszkodowanym (jest jedną z faz zarządzania kryzysowego) [4].

3. PODODZIAŁY INŻYNIERYJNE SIŁ ZBROJNYCH RP PRZEWIDZIANE DO DZIAŁAŃ W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

W latach 90-tych w strukturach jednostek inżynierjno-saperskich sił zbrojnych RP utworzono bataliony ratownictwa inżynierijnego (bratinż) między innymi dla potrzeb zabezpieczenia działań ratowniczo-logistycznych na wypadek sytuacji kryzysowych w tym klęsk żywiołowych. Bataliony te wydzielono z jednostek znajdujących się w pobliżu terenów najbardziej narażonych na sytuacje kryzysowe – klęski żywiołowe i rozmieszczono na terenie całego kraju:

- 1 Batalion ratownictwa inżynierijnego – Krosno Odrzańskie
- 2 Batalion ratownictwa inżynierijnego – Brzeg
- 3 Batalion ratownictwa inżynierijnego – Nisko
- 4 Batalion ratownictwa inżynierijnego – Głogów
- 5 Batalion ratownictwa inżynierijnego – Dęblin

Bataliony te są jednostkami wsparcia bojowego oraz inżynierijnego funkcjonujące na podstawie etatu pokojowo – wojennego. Przeznaczone są do wykonywania zadań ewakuacyjno – ratowniczych oraz zadań związanych z likwidacją skutków wynikających z wystąpienia sytuacji kryzysowych, samodzielnie lub we współdziałaniu z siłami układu pozamilitarnego.

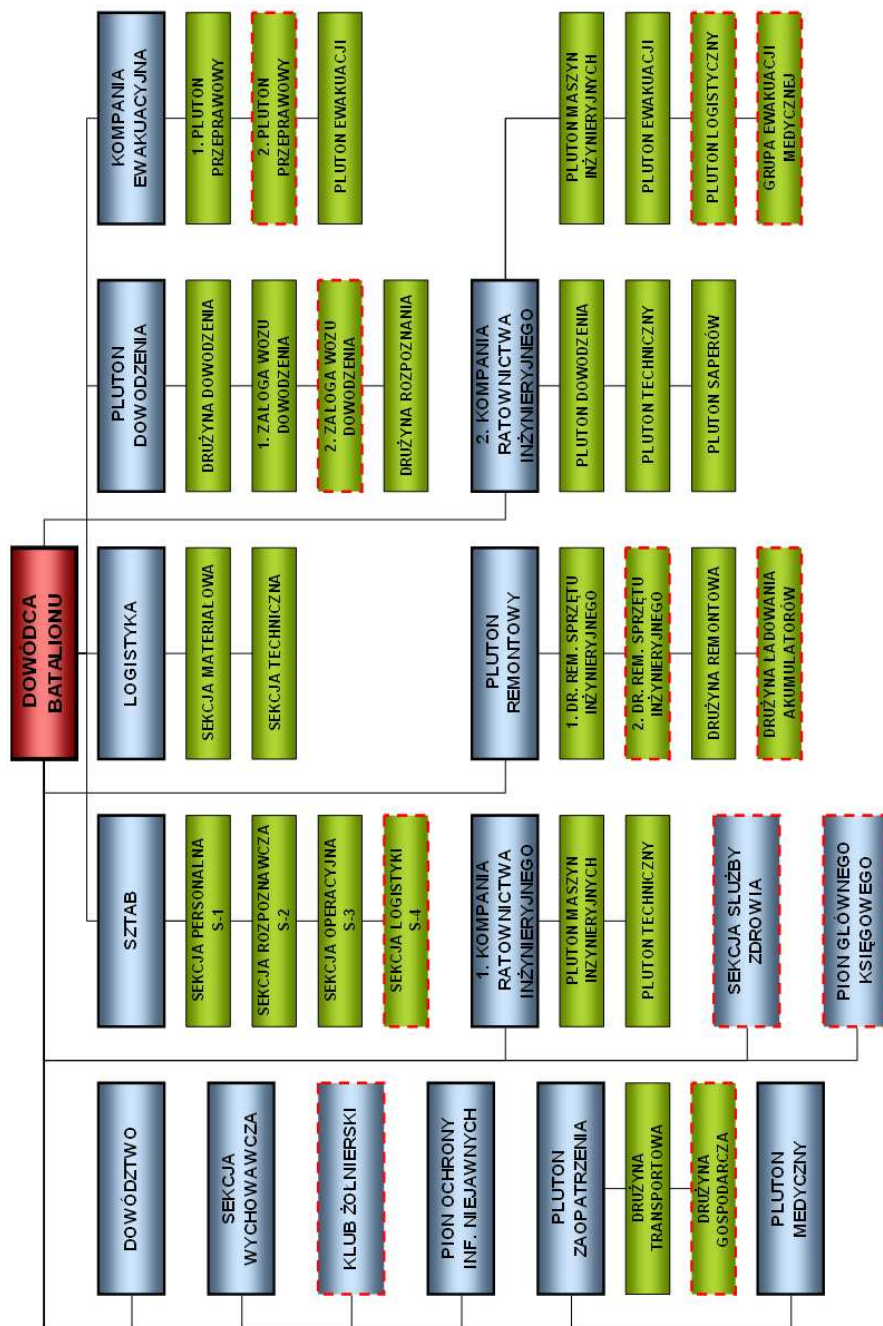
Wśród wielu zadań realizowanych przez bataliony na rzecz szeroko pojętego bezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych należy wyróżnić:

- a) realizację zadań ewakuacyjno – ratowniczych, ewakuacji ludzi i mienia z terenów zagrożonych i objętych kataklizmem;
- b) prowadzenie prac inżynieryjnych związanych z odtwarzaniem sprawności obiektów infrastruktury komunikacyjnej w rejonach dotkniętych żywiołem;
- c) prowadzenie prac inżynieryjnych związanych z doraźną naprawą i wzmocnieniem wałów przeciwpowodziowych;
- d) wykonywanie przepraw mostowych przez wąskie przeszkody terenowe przy wykorzystaniu mostów towarzyszących oraz przepraw desantowych przy wykorzystaniu pływających transporterów gąsienicowych (PTS) i łodzi desantowych (ŁD).

Bataliony utrzymują w gotowości do działania siły i środki wydzielane zgodnie z „Planem użycia pododdziałów OW w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych”:

- w działaniach antyterrorystycznych i utrzymaniu porządku publicznego;
- w izolowaniu zagrożonego obszaru oraz działaniach zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagrożonych obiektach budowlanych i zabytkach;
- w naprawie i odbudowie zniszczonej infrastruktury technicznej oraz zapewnieniu przejezdności szlaków komunikacyjnych.

Batalion tworzą trzy kompanie (jedna kompania ewakuacyjna i dwie kompanie ratownictwa inżynierijnego), pluton remontowy, pluton zaopatrzenia, pluton medyczny i sekcja służby zdrowia. Szczegółową strukturę batalionu przedstawiono na rys.2.

Rys. 2 Struktura organizacyjna batalionu ratownictwa inżynierskiego

Tab. 1. Etatowa ilość żołnierzy batalionu ratownictwa inżynierskiego

	OFICERÓW	PODOFICERÓW	SZERE- GOWYCH	OGÓLEM WOJSKOWYCH	PRACOWNIKÓW WOJSKA
etat „P”	19	45	144	208	5
etat „W”	32	84	333	449	-

Realizacja zadań stawianych pododdziałom ratownictwa inżynierskiego możliwa jest jedynie w przypadku właściwego ich ukompletowania w sprzęt, narzędzia i środki materiałowe [1]. Gdyby przyjrzeć się etatowemu wyposażeniu batalionu, to w sumie stanowi ono kilkaset pozycji począwszy od dużych jednostkach sprzętu, a więc pływających transporterów gaśnicowych PTS, mostów towarzyszących na podwoziu czołgowym, kutrów KH-200, łodzi desantowych ŁD, po drobny sprzęt wykorzystywany w zadaniach ratownictwa i ewakuacji – topory, piły, oskardy.

Jednym z najbardziej istotnych sprzętów biorących udział w akcjach niesienia pomocy poszkodowanym w wyniku powodzi, są środki przeprawowe o dużej pojemności ewakuacyjnej i bardzo dobrych właściwościach trakcyjnych, które powinny zapewnić możliwość poruszania się ich zarówno w trudnodostępnym terenie, jak i pływania na obszarach zalanych wodą. Wszystkie te kryteria spełniają w zasadzie jedynie pływające transportery gaśnicowe PTS, które wielokrotnie sprawdzały się w tego typu zadaniach (rys.3). PTS to dwuśrubowa jednostka pływająca na podwoziu gaśnicowym przeznaczona do przepraw desantowych m.in. artylerii (2 działa kalibru do 85 mm z obsługą, jedno działo kalibru do 122 mm z obsługą lub jedną haubicę do 152 mm z obsługą), kołowych i gaśnicowych ciągników artyleryjskich (po jednym wraz z obsługą), transporterów opancerzonych, pododdziałów desantowych, samochodów oraz innych ładunków o ciężarze nie przekraczającym 10 ton lub desantu złożonego z 72 żołnierzy z pełnym ekwipunkiem [5].

Rys.3. Pływający transporter gaśnicowy PTS

Rys.4. Niektóre z elementów adaptacyjnych transportera PTS dla potrzeb realizacji zadań ewakuacji ludności, inwentarza, pojazdów i urządzeń

Rys.5. Łódzie wykorzystywane przez bataliony ratownictwa inżynierskiego

Rys.6. Pojazdy samochodowe wykorzystywane przez bataliony ratownictwa inżynierskiego

Coraz częstsze zagrożenia powodziąmi na terenie naszego kraju (lipiec 1997, czerwiec 2001, lipiec 2004, lipiec 2008, maj 2010) powodują, iż zasadnym wydaje się pozostawienie tychże transporterów na wyposażeniu SZ RP, ich utrzymywanie w pełnej gotowości do działań i modernizowanie dla potrzeb zadań ewakuacji, tym bardziej, że w latach 90-tych w Katedrze Budowy Maszyn WAT opracowano projekt modernizacji układu napędowego transportera, który pozwoliłby na jeszcze bardziej efektywne wykorzystanie go w jakże skrajnie trudnych warunkach niesienia pomocy w terenie zurbanizowanym.

4. PODSUMOWANIE

W dobie coraz częstszych zagrożeń kataklizmami, w tym klęskami żywiołowymi, do których niewątpliwie można zaliczyć powodzie, pojawiające się ze wzrastającą częstotliwością na terenie naszego kraju, niosąc liczne spustoszenia i zniszczenia zarówno materialne jak i mentalne, zasadnym wydaje się podjęcie problemu poszukiwania stosownych sił i środków do realizacji zadań logistycznego zabezpieczenia działań związanych z prewencją sytuacji kryzysowych, a kiedy one już wystąpią – działań niesienia pomocy i likwidacji ich skutków.

W chwili obecnej na terenie naszego kraju funkcjonują trzy bataliony ratownictwa inżynieryjnego z czego docelowo pozostaną dwa, rozbudowane o kompanię rozbudowy inżynieryjnej na czas „W”. Pozostałe zostały pomniejszone do etatu kompanii, a więc zmniejszył się także zakres prac przez nie realizowanych.

Stąd też kolejne poczynania powinny być ukierunkowane z jednej strony na odbudowę likwidowanych pododdziałów ratownictwa inżynieryjnego, a z drugiej strony na rozbudowę istniejących i powoływanie kolejnych. Wnikliwa analiza zadań realizowanych przez te jednostki w czasie klęsk żywiołowych, doświadczenia z lat ubiegłych pozwalają określić ich strukturę i wyposażenie w odpowiedni sprzęt, w szczególności jednostki przeprawowe o dużej pojemności ewakuacyjnej (np. zmodernizowane pływające transportery gaśnicowe PTS), a także zautomatyzowane maszyny do prac ziemnych dla potrzeb napełniania i dystrybucji worków z piaskiem.

5. BIBLIOGRAFIA

- [1] Nowak E.: *Logistyka w sytuacjach kryzysowych*, Warszawa : AON 2009.
- [2] Nowak E., Nowak W.: Szmigiel Z., Kosmatka R., *Podstawy logistyki w sytuacjach kryzysowych z elementami zarządzania logistycznego*, Warszawa: WAT 1998.
- [3] Piątek Z.: *Procedury i przedsięwzięcia systemu reagowania kryzysowego*. Warszawa: AON 2006.
- [4] Woźniak H.: *Podstawy logistyki*, Gdańsk: Stella Maris 1993.
- [5] Praca zbiorowa: *Technika Wojska Polskiego*. Warszawa: Bellona 1998.
- [6] Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, DzU z 2007 r., nr 89.